

23. октобра

Десетогодишњица упокојења Владике Валеријана првог епископа шумадијске епархије

Владика Валеријан са свештенством и верним у селу Комарицама, 1964. г.

Уочи Преображења 1976. г. у манастиру Благовештењу (рудничком) епископ Валеријан је замонашио монахиње Пелагију и Јевсевију; то је било и последње монашење које је он извршио — упокојио се после само два месеца.

Блаженопокојни
епископ
Валеријан
(Стефановић. р,
1908. еп, 1941.+1976.)
први архијереј
шумаг. епархије

23. ОКТОБРА
ДЕСЕТОГОДИШЊИЦА
УПОКОЈЕЊА
ВЛАДИКЕ ВАЛЕРИЈАНА
ПРВОГ ЕПИСКОПА
ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

*„Сећајте се својих старешина,
који вам проповедаху реч Божију;
гледајте на свршетак њихова живота,
угледајте се на веру њихову!”*

(Посл. Јевр. 13:7.)

Блаженопочивши епископ шумадијски Валеријан (световно име: Василије Стефановић) родио се 14. јуна 1908. године у Вел. Лешници (Подриње). Основну школу завршио је у свом родном месту; шест разреда гимназије у Шапцу, а Богословију св. Саве у Сремским Карловцима. Дипломирао је на Православном богословском факултету у Београду.

Године 1936. постављен је за сунлента VI мушке гимназије у Београду. У манастиру Раваници — Врднику, на дан 5. априла 1938. године примио је монашки чин добивши монашко име Валеријан. Професорски испит положио је 26. фебруара 1939. године, а 27. јануара 1940. постављен је за професора исте гимназије.

Почетком 1941 године Валеријан је хиротонисан за викарног епископа будимљанског, у својој тридесет и трећој години

Избор јеромонаха Валеријана
за епископа

На ванредном заседању Светог архијерејског сабора 10. децембра 1940. године, јеромонах Валеријан изабран је за епископа-викара ондашњег патријарха српског Гаврила, са титулом Епископ будимљански.

Избор тридесетдогодишњег јеромонаха Валеријана (Стефановића) професора гимназије из Београда, „нашао је на ванредно леп пријем код свих доброжелатеља наше Цркве и топло је поздрављен као занављање архипастира млађим снагама у оним тешким и смутним временима” А. Б.).

Наречење (именовање, проглашење) новоизабраног епископа будимљанског Валеријана обављено је 25. јануара 1941. г. у Саборној цркви, а чинодејствовали су: Његова Светост патријарх српски Гаврило, уз садејство Њихових Преосвећенстава епископа: тимочког Емилијана, нишког Јована, зворничко-тузланског Нектарија и моравичког Арсенија. Затим је отац Валеријан, новонаречени епископ, служио бденије.

Сутрадан, у недељу, обављена је свечана хиротонија (рукоположење тј. посвећење), епископа будимљанског Валеријана. Чинодејствовао је патријарх српски Гаврило уз садејство Високопреосвећеног митрополита кишњевско-хотинског Анастасија и Преосвећеног епископа тимочког Емилијана, као и већег броја свештенства и ђакона.

По завршеној Светој литургији Његова Светост Патријарх, предајући жезал (архијерејску палицу) новоосвећеном епископу Валеријану, указао је младом епископу на тежину дужности и величину одговорности које га очекују у епископском звању.

Из приступне беседе епископа
Валеријана

Том приликом новоосвећени епископ Валеријан је, дирнут искреним речима Његове Светости Патријарха, између осталог рекао и ово:

„Најсвечаније и најискреније се још једанпут заклињем и обећавам да ћу све своје способности, сву своју снагу, сву своју вољу — целог себе — заложити да очувам оно што су велики јерарси наше свете Цркве, од Светог Саве до данашњих дана, усадили у душу нашега народа. И не само да очувам, него, ако ми Господ помогне, и унапредим...

Архипастир је, дакле, стражар који мора да бди не само над жагањцима које му је Господ поверио, него и над пастирима њиховим. Он ће одговарати за сваког грешника кога није на време уразумио; за сваког који је пошао путем правде па сипао с њега. У данашње време архипастир има уколико више да бди, уколико су прилике у свету теже и опасније. Често је било тешких времена, али данас су она изузетна. Поред видљивих непријатеља који угрожавају опстанак човека као физичког бића, има и много невидљивих, који насрћу на духовну страну човекове личности. Они су тек опасни, јер ударају на оно што представља највећу вредност у човеку, што се старају да разоре оно што је Бог створио и што су пастири Његови, од првих времена па до данас, обрађивали, култивисали, оплеменјивали. То су разне доктрине данашњице које су се устремиле на душу човекову у жељи да је освоје тј. да је затрују, обезличи, другим речима — да је усмрте. Зато св. Јован Златоуст има право кад вели: *„Епископ мора имати много мудрости, а осим мудрости још и много благодати од Бога — и јачине моралне, и чистоту живота, и надчовечанске врлине...”*

Убрзо после хиротоније Преосвећеног епископа Валеријана дошло је до рата и окупације наше земље и интернирања блаженопочившег патријарха српског Гаврила. Преосвећени епископ Валеријан је, као викар, тј. помоћни епископ, српског патријарха, за све време окупације боравио у Београду.

Оснивање Епархије и избор
за Епископа шумадијског

На првом послератном редовном заседању Светог архијерејског сабора, 29. маја 1947. године, формирана је Епархија шумадијска с седиштем у Крагујевцу. На томе Сабору изабран је дотадашњи викар Његове Светости, Просвећени епископ будимљански Валеријан, за првог епископа шумадијског. Новооснована Епархија обухватила је целу Шумадију, крајеве Левча и Темнића, изузев Груже, и у њој се стекло више од пола милиона верника.

Разлози за оснивање Шумадијске епархије били су вишеструки. Несумњиво је да се најважнији разлог састојао у тешкоћи око правилног црквеног руковођења и контроле над једном тако великом епархијом као што је била Београдско-карловачка.

ка архиепископија. Због заузетости пословима општег црквеног карактера патријарси су Архиепископијом управљали преко викара који су се кратко задржавали и често смењивали избором и одласком за епархијске архијереје. Зато је мудри патријарх Гаврило, по повратку из заточеништва, предложио Светом архијерејском сабору да се од његове епархије, на територији Архиепископије, формирају још две нове епархије: Шумадијска и Сремска, а у саставу Архиепископије остао је Београд са околином.

Делатност епископа Валеријана

На Епархију шумадијску епископ Валеријан је дошао са путничким ковчегом у руци — у празну кућу без ичег. Крагујевачки свештеници су се постарали да прибаве најнеопходније: постељу, сто, пећ... Од тога се почело. Но, све ово, није ушло тада младог епископа, пуног елана и енергије за рад у Господњем винограду већ је свом љубављу прионуо на посао: организује епархију административно, стара се о свештеничком подмлатку и обнови манаштва. Неуморно обилази епархију, а

„Залагаћу се, не само да очувам оно што је од Светог Саве до данашњих дана усађивано у душу нашега народа, него да то, уз Божију помоћ и унапредим“, биле су речи еп. Валеријана.

путовало се свакојако: чезама, шпедитерима, старим фијакерима, а много пута и пешице. Свуда служи, учи, проповеда...

Колико је Саборска одлука, о оснивању Епархије шумадијске, била мудра и корисна може нам илустровати неколико напомена из живота шумадијске епархије, како је то у своје време, а поводом 10-годишњице њеног оснивања и постојања, изнео професор Ристо Грбић.

„Нове прилике донеле су собом и нове потребе. Међу овим последњим од битног је значаја да епархијски архијереј дође што чешће и у што ближи додир са свештенством и народом. Некада су у питању проблеми који се само на лицу места могу потпуно сагледати. Некада је то потребно због духовне и моралне подршке, негде опет због упутства и подстрека или контроле. Није била реткост у Шумадији да се сретне човек који уопште није видео епископа. Данас већ није тај слу-

Доласком на тек створену шумадијску епархију, 1947. епископ Валеријан је ту затекао само 6 монаха и 23 монахиње; њихов број он је више него утростручио, а рукоположио је и око 100 нових свештеника.

чај. У свим већим местима, у свим манастирима, у сваком крају епархије, ако не у свима парохијама, одслужена је архијерејска Литургија, народ је чуо проповед архијереја. Имао је прилику да дође у додир с Епископом је опет на лицу места дознао потребе, прилике и проблеме које ни у ком случају не би могао да уочи из свог кабинета. Од коликог је ово значаја може нам најбоље послужити пример унапређења црквеног живота у самом Крагујевцу. То може да уочи сваки човек који хоће објективно да оцени чињенице. Већ после десет година откако је Крагујевац постао резиденцијом, он је у црквеном и духовном животу у знатној мери изменио свој лик. То се види у унапређењу благолепија и посећивању храмова, у заинтересованости народа за проблеме црквеног живота. у снабдевености храмова св. утварима (богослужбеним предметима) и одеждима, у ревности и педантности свештенства око вршења своје свештенослужитељске и пастирске службе. Крагујевац је данас постао редак узор у лепоти и прецизности богослужења, у уређењу и чистоћи храмова..." (Р. Г. Десет година епархије шумадијске, Гласник СПЦ 1957.)

Овако организован верски и црквени живот омогућио је да и сама епархија, која је почела рад без икаквих материјалних средстава, у врло кратком року оствари материјална средства за свој опстанак, а исто тако да укаже материјалну помоћ где је то било потребно. Већ у току наредних година епархија је дошла до своје сопствене куће, прикладног намештаја за стан епископа и канцеларије, орната итд. Поред тога она

На Свету Тројицу 1964. г. — дан храмовне славе Старе цркве у Крагујевцу — Владика Валеријан са свештенством и народом у опходу око цркве.

је била у могућности да у знатној мери материјално помогне неколико разорених манастира и оштећених цркава.

Обнављање манастира и духовног живота

Од посебног је значаја унапређење монаштва и обнова манастира у Епархији шумадијској у првим данима њеног оснивања.

За време владике Валеријана обновљена су три манастира у којима се живот био угасио још пре неколико стотина година. Тако је 1947. године обновљен манастир Св. апостола Петра и Павла — Ралетинац, у Левчу; године 1953. манастир Св. аханђела Гаврила — Тресије на Космају, а 1956. године манастир Св. Ни-

коле у Темнићу. Обновљен је и манастир Благовештење (рудничко), који је, осим храма, у току рата био у потпуности разорен.

Живот у манастирима Шумадијске епархије заснован је првенствено на молитви и раду.

Свештенство и монаштво

Шумадија је, после рата, имала врло мали број монаха и монахиња. Епископ Валеријан је доласком на Епархију шумадијску затекао 6 монаха и 23 монахиње. У току његовог архипастирствовања неки раније мушки манастири су претворени у женске и потом су поново процветали. Иза себе владика Валеријан је оставио 22 монаха и 70 монахиња, а рукоположио је око 100 свештеника.

Грађевинска делатност

Прве послератне године биле су тешке за свакога, а посебно за младу Епархију шумадијску. Рат је оставио дубоког трага свуда и на сваком кораку. Морало се почети испочетка тј. од нуле. Храмови су вапијали за обномом, а указала се и велика потреба за зидањем нових парохијских домова и звоника. Тако је временом Епархија шумадијска постала право градилиште.

За све радове Владика је давао благослов и сугестије и интересовао се за материјалне могућности, показујући очинску љубав и старање. Многе објекте Владика је обилазио у току изградње, а на дан освећења свуда је служио и проповедао, срдечно дочекан од свих.

Са освећења звонаре у Саранову, 1968.

Неуморно је обилазио епархију — свуда служи, поучава, проповеда.

У току архипастирствовања владике Валеријана у Шумадијској епархији је генерално обновљено 72 храма и два президана. Сазидано је 20 звонара и подигнуто 44 нова парохијска дома.

Ови резултати, који су тек делимично поменути, данас потврђују далековидост патријарха Гагила — оправданост оснивања Епархије шумадијске и избор епископа Валеријана за њеног првог архијереја.

Године 1972. доживео је владика Валеријан тешку саобраћајну несрећу. Више од три месеца Владика је био непомичан, али је и тада управљао својом епархијом. По изласку из болнице, мада је удес оставио дубоког трага, владика Валеријан неуморно служи и проповеда по епархији, обилазећи своје духовно стадо, свештенство и монаштво. Био је неуморан делатељ на Господњој њиви све до свога последњег издисаја, 23. октобра 1976. године.

Нека му је вечан помен и блажен покој у Царству Оца и Сина и Духа Светога. Амин.

*Протојереј
Драгослав М. Степковић*

За време освећења манастирске цркве у Дивостину, 1974.

ДОПИС ИЗ АМЕРИКЕ

Од васпитања наше деце зависиће...

Своју децу волимо више од било чега другог на свету, и вољни смо да учинимо све што је у нашој моћи да их подигнемо да стану на своје ноге, школујемо их и припремамо за живот како најбоље знамо и умемо. Жеља нам је да наша деца имају све боље него ми — боље детињство, боље школство образовање, бољи живот и бољу будућност. Пошто она данас имају много повољније услове за развој него што смо ми имали у њиховом добу, ми сматрамо да би она требало да постигну и много више него што смо ми постигли. Као и сви родитељи пре нас, ми очекујемо да наша деца усвоје нашу животну философију и по њој живе, јер ми смо старији, дакле искуснији, и знамо више. Ако се деси да она не оправдају наша очекивања, већ крену путем који се нама не свиђа, ми смо готови да их критикујемо и на њих бацамо кривицу што овај свет није бољи.

Тако много пажње обраћамо нашој деци и њиховом одгајању из једноставног разлога што у овом свету нема ничега пречег ни важнијег од њих. Можемо удвостручити наша знања, обогатити свет новим изумима, увећати привредну производњу, подићи животни стандард, напунити земаљским благом све наше ризнице, али каква ће бити **будућност** овога света, да ли ће живот у њему бити бољи или гори, зависиће највише од наше деце и њиховог васпитања.

Нашу децу чекају крупни задаци у сутрашњици. Она ће преузети наша места и седети на свим важним и одговорним местима у људском друштву. Она ће бити наши сутрашњи епископи, свештеници, учитељи, професори, судије, државни и политички прваци наших школа и универзитета, војни команданти, директори фабрика и трговачких предузећа итд. Кад наша деца седну на наше столице прелистаће наше архиве и упознати се на оним што смо ми

„КАО БИЉЕ КОЈЕ ВЕСЕЛО РАСТЕ
У МЛАДОСТИ, НЕКА БУДУ СИНО-
ВИ НАШИ, И КЉЕРИ НАШЕ КАО
ПРЕКРАСНО ИЗРАБЕНИ СТУБОВИ
У ХРАМУ” — Псалам 143 (144) : 12.

Пред храмом Светога Саве у Сиоков-
цу, за време канонске посете еписко-
па Саве, 11. маја 1986.

радили, па ће то или одобрити и на-
ставити, или одбацити и заборавити.
Са каквим ће успехом наша деца от-
прављати своје послове, и са колико
ће мудрости доносити своје одлуке
зависиће од васпитања које им пружа-
мо.

Данас се широм света одржавају
разни међународни састанци и кон-
ференције са циљем да се створи
атмосфера мира, љубави и разуме-
вања између људи и нација, и да се
на тај начин заувек елиминишу ра-
тови и светска крвопролића. Калико
ће се на овом светом послу успети,
зависиће и од наше деце и њиховог
васпитања.

Људски род је данас материјално
богатији него је икад у својој исто-
рији био, и располаже са довољно
средстава да заувек учини крај гла-
ди, сиротињи, бед и немаштини. Ко-
лико ће се на овом пољу постићи
зависиће и од наше деце и њиховог
васпитања.

Живот садашњице постао је ису-
више компликован, а сви су изгледи
да ће живот сутрашњице бити још
много компликованији. Према томе,
наша деца морала би бити много бо-
ље припремљена за живот, него што
смо ми били. Наша је света дуж-
ност, као родитеља, да учинимо све
што је у нашој моћи да нашој деци
омогућимо да стекну здраво и солид-
но образовање и науче најпотребни-
је животне лекције, да би сутраш-
њицу могла без страха дочекати.

Постоје две врсте образовања и
и две врсте школа кроз које наша
деца треба да прођу, да би научила

најглавније и најпотребније лекције
о свету и животу. Једну врсту обра-
зовања добијају наша деца похађа-
њем разних државних школа, а дру-
гу кроз своју Цркву и религију. У
државним школама деца стичу извес-
но основно знање из разних области
људске делатности, које им омогућу-
је да отпочну свој самосталан жи-
вот, и да са својим трудом и радом
зарађују свој хлеб. Кроз Цркву и
верску наставу она науче како да
нађу циљ и **смисао свог живота** у
овом свету. У државним школама де-
ца се уче како да постану успешни,
напредни људи, а кроз Цркву и ре-
лигију како да буду **сретни и задовољни својим животом**. Проћи само
кроз једну од ових двеју школа ни-
је довољно. Истински образован чо-
век је онај који са успехом заврши
и једну и другу.

С времена на време деси се да
прочитамо у новинама да је нека не-
хришћанска особа, коју смо знали,
извршила самоубиство. Ако је то био
неки сиромах, који је био више гла-
дан него сит, или неко ко је боловао
од неке тешке и неизлечиве болести,
ми лако нађемо објашњење зашто је
он себи одузео живот. Досадила му
његова беда и сиротиња, болови и
патње, па је решио да свим тим не-
вољама учини крај. Али често се де-
си да изврши самоубиство неко ко
има све што живи човек може поже-
лети и ми се у чуду питамо: зашто
је такав човек одузео себи живот? У
већини случајева одговор гласи: ње-
гово васпитање је било једнострано.
Он је прошао само кроз једну шко-
лу и научио једино како да осигура

себи средства за живот, али **није на-
учио како да живи!**

Према државним законима сви
родитељи су дужни да своју децу
шаљу у државне школе најмање за
онолико година колико се то зако-
ном предвиђа као обавезно. Што се
тиче верског образовања, остављено
је родитељима да одлуче да ли ће
омогућити својој деци да науче не-
што о Богу, Цркви и вери, или неће.
Сваки савестан родитељ, који жели
да својој деци омогући свестрано
образовање, требало би да се поста-
ра да његова деца стекну знање о
Богу и религији. Ово би требало да
сматрају за своју обавезу чак и они
родитељи, који себе називају атеис-
тима и кажу да не верују у Бога.
Има много ствари, које су наши ро-
дитељи усвојили и практиковали, а
ми одбацили и заборавили, као што
има ствари, за које наши родитељи
нису имали интересовања, а ми смо
их усвојили и увели у живот. Човек
може себе звати атеистом и невер-
ником, али се не може тако лако
„отарасити” Бога и „протерати Га”,
са овога света. Човек може ратова-
ти против Бога, али рат никад доби-
ти неће. Неки људи нађу Бога у свом
детинству, неки у зрелим годинама,
а неки у дубокој старости. Они који
нађу Бога на измаку свог живота ду-
боко жале што су без Бога провели

највећи део свог живота, и за тај губитак окривљују већином своје родитеље.

Када треба да отпочне верско васпитање детета? Прича се да је једна мајка упутила свештенику овакво питање: „Када треба да почнем учити мога петогодишњег сина о Богу и вери?” На ово питање свештеник је одговорио: „Ти си већ задоцнила пуних пет година!” Верска настава почиње још од колевке. Први и најглавнији вероучитељ у животу сваког човека је мајка. Ако она положи испит и деца ће; ако она падне на испиту и деца ће пасти. Прва и најглавнија школа за верско васпитање је родитељски дом. Ако једно дете не прође кроз ту школу, оно ће тај недостатак осећати целог свог живота.

Лекције из области религије су као и све остале лекције које људи науче. Тврди се да ми заборавимо осамдесет процената од лекција, које у школи научимо, а запамтимо само оне лекције, које **примењујемо** у својој професији и свакодневном животу. То важи и за лекције из области религије.

Каже се да ми својој деци не можемо дати оно што немамо, нити их можемо научити ономе што ни сами нисмо научили. Ми ћемо са много већим успехом учити своју децу да верују у Бога ако им својим примером покажемо да и ми верујемо и да је вера добра, не само за децу, већ и за нас одрасле.

Школовати једног младог човека како ваља, дати му солидно образовање и припремити га прописно за живот, не значи само напунити његов мозак чињеницама. Човек, који је највећи број школа завршио, не значи да увек зна боље од осталих где истина лежи. Један човек може провести цео свој век идући од школе до куће, од једног универзитета до другог, и независно од тога колико ће он знања у тим школама стећи и колико ће диплома добити, његово ће **незнање** још увек бити далеко веће него његово знање. Какве користи може човек, да има од

школског образовања ако није у стању да пронађе одговор **зашто живи**, како је дошао на овај свет и куда одавде иде. Американци кажу: „Добро је и корисно знати КАКО, али је боље и корисније знати ЗАШТО.” Премудри Соломон каже: „**Страховање од Бога је почетак мудрости**” (Приче Соломонове) 1:7).

Христос каже: „**Ја сам пут и истина и живот; нико неће доћи к Оцу до кроз мене**” (Јован 14:6). Наш крајњи циљ је да по завршетку свог овоземаљског живота продужимо да живимо у царству нашег небеског Оца, а Христос је тај пут који нас води ка Оцу.

„**Породица без Бога је као град без главне улице**” — кажу Американци. Да би један родитељ могао показати својој деци **прави пут** кроз живот, он тај пут мора знати. Да би један путник могао безбрижно кoraчати у правцу свог циља, он мора знати пут. Ово лепо илуструје једна америчка прича, коју ћемо овде испричати завршавајући њом овај допис:

Неки путник, пролазећи кроз неко њему непознато насеље, заустави се пред општинског зградом. Изнутра, из зграде, чује се жагор и људски гласови, и неки човек излази напоље. Путник га упита шта се то догађа унутра, а овај му објасни да општински одбор има седницу и да је код њих обичај да пре почетка седнице, сви заједно, прочитају молитву; али пошто је он атеиста и не верује у Бога, он је изашао напоље док се молитва не заврши, па ће се онда вратити назад. После овог објашњења одборник упита путника ко је и одакле је, и куда иде. Путник му одговори да је залутао, па је стао са намером да нађе некога ко ће му показати пут. Одборник се одмах понуди да му помогне: „Ја живим овде и знам све путеве у околини, ти ми само кажи где идеш и ја ћу ти одмах показати пут.” На ову понуду путник одговори: „Не, не можеш ми показати пут, јер кад би ти знао пут ти би био унутра, са својим колегама.”

Прота Радиса Пурџ

УНИЈА И УНИЈАТИ (2.)

Покушаји измирења

ПОСЛЕ „ВЕЛИКОГ РАСКОЛА”

Деобом Цркве 1054. год. на Источну и Западну, створен је такозвани **велики раскол** или **шизма**. На Западу се „великим расколом” назива још и други раскол, који је постојао у Западној цркви 1378 — 1417. год., када су се **истовремено** јавила двојица папа, а од 1409. г. чак и тројица, који су један другог искључивали. Реч „шизма” је грчког порекла и долази од глагола „схизо” — **цепати, раставити, одвојити се**. Латинима је до данашњег дана милији овај израз од „раскола”. „Шизматик” је погрдан назив који они употребљавају за сваког православног.

И раније, пре 1054. год., у Цркви је било већих или мањих несугласица између Истока и Запада. Долазило је чак и до прекида свих односа и узајамног општења (нпр. 867. г. за време римског папе Николе I (858—867) и цариградског патријарха Фотија (857—867). Међутим, тада је и поред свега тога постојала **непомућена општа хришћанска свест и на Истоку и на Западу, да је Црква једна и недељива, и да су спорови и деобе као несугласице у породици, међу браћом**, која не искључују могућност дијалога. Раскол из 1054. год. имао је трајне и трагичне последице за Цркву и свет, које ни до данас нису превазиђене. Водећи људи у Цркви и држави су покушавали да ову деобу изгладе, да поново успоставе раније јединство путем сабора или богословских дијалога. Покретац је углавном била световна власт на челу са византијским царем. Мотиви беху више политички неголи црквени, односно богословски. У овом периоду тражења јединства између источног и западног дела Цркве, одржана су и два сабора — у Лиону 1274. г. и у Ферару и Фиренци 1438 — 1439. год., који су у историји цркве познати као „**унионистички сабори**”. Међутим реч „унија” са значењем које данас има, је по први пут употребљена знатно доцније — 1596. год. — да би се означио посебан облик „**јединства**” православних Укра-

јинцима са Латинском црквом постигнутог на сабору у Брест-Литовску. Тај „савез“ или „унија“ био је наметнут Украјинцима, који су тада улазили у састав пољске државе, од стране папског протагонисте (првоборца), пољског краља Сигмунда III, који је жестоко прогонио све оне који се нису слагали са унијом. Украјинци су се потчинили римском папи и признали његову јурисдикцију (надлежност), а остављено им је право да задрже спољашњи православно литургијски поредак.

Упоредо са обостраним или билатералним стремљењима ка јединству Цркве Латини су ишли и другим путем: принудом, обманом или демагогијом (тј. улагивањем и лажним обећањима), придобијали су групе или појединце за „унију“ са Римом и тако су, вршећи „прозелитизам“, настојећи да „по било коју цену“ преобрате друге у своје следбенике у што већем броју, грешили и греше против основне хришћанске заповести о љубави и слободи. Наиме, хришћанство је религија слободе избора и одлуке. „Христос нас је ослободио за слободу“, каже апостол Павле (Гал. 5:1) и додаје: „Ви сте браћо, позвани на слободу“ (Гал. 5:13). Широка је и дубока тај хришћански појам слободе. Православни теолог, професор Мајендорф на једном месту каже да „човекову слободу чак ни физичка смрт не може да уништи“. Па и на последњем суду „једино човек ће имати повластицу да се суочи са вечним последицама свога „да“ или „не“, које ће рећи Богу“ („Византијско богословље“, стр. 272). „Унија“ је атак на тај велики и дивни дар Божији — слободу.

Билатерални покушаји поновног успостављања јединства: сабори и дијалози.

Први покушаји да се раскал из 1054. г. и његове последице изгладе, потекло је од византијских царева. Под непријатељским војним и политичким притисцима, они су сматрали да је раскол штетан за државу и да има негативне политичке последице. Већ је Цар Константин IX Мономах (1042—1055) изражавао незадовољство у односу на савремену црквену политику, а у вези са прекидом односа између Истока и Запада. Други цар — Михаил VII Дука (Парапинакис) — 1071—1078 — у жељи да се односи обнове, обратио се 1073. год. папи Григорију VII, али узалуд. Позитивни резултати су изостали. Покушај цара Алексија I Комнена (1081—1118) имао је више успеха. Папа Урбан II

је сазвао 1098. год. сабор у Барију на коме су се, по први пут после 1054. г. заједно нашли представници оба дела разједињене Цркве. Међутим, на сабору је једна група западних теолога, на челу са Анзелмом Кентерберјским, до те мере инсистирала на западном погрешном учењу о исхођењу Светог Духа од Оца и Сина (филиокве*) — супротном учењу Светих отаца Првог васељенског сабора (325) које је унето у „Символ вере“ да су се дискусије веома заостриле и удаљиле од основне теме ради које је сабор био и сазван. Представници Истока су напустили сабор и уместо измирења, јаз раскола је још више продубљен и проширен. Свега неколико година после сабора у Барију, године 1111. улогу помирења преузео је римски папа Пасхалије II. Он је послао у Цариград на преговоре Петра Хрисоланоса, епископа миланског, иначе Грка пореклом. Он је требало да пред царем Алексијем Комненом, патријархом, синодом и сенатом изнесе латинско становиште о расколу. У Цариграду се састао сабор епископа, који су се у том тренутку налазили у престоници. Нема података о току расправе, али се о њој може закључити из чињенице да је на заузимање Јована Фуниса, игумана Ганског манастира и Евстратија Никејског, сабор осудио и самог посредника у преговорима — Петра Хрисолана. Тако је пропао још један покушај васпостављања јединства у Цркви.

Године 1135, за време цара Јована II Комнена (1118—1143) у Цариград је приспео епископ аделбершки (доцније митрополит расенски) Анзелм. Он води преговоре о измирењу са представницима Цариградске патријаршије у цркви Свете Ирине и Свете Софије. Једини практични резултат овога дијалога била је обострано из-

* Вјерују Западне цркве се од православног разликује само у 8. члану, који код православних гласи:

„(Верујем) и у Духа Светога, Господа, Животворнога, који од Оца исходи...“, док је у Западној цркви доцније додато: „који излази од Оца и Сина“.

Православни су, наиме, задржали првобитну формулацију, која се записива на Исусовим речима (из Еванђеља по Јовану 15:26):

„Утешитељ (...) Дух истине, који од Оца исходи...“

Филиокве (filioque — „и Сина...“) је, дакле, догма Римокатоличке цркве, која исказује да Свети Дух исходи „од Оца и Сина“ (ex Patre et Filio), док се Православна црква држи првобитног учења Цркве Христове, да Свети Дух од Оца исходи.

(Примедба редакције)

ражена жеља да се одржи свеопшти сабор на коме би били отклоњени узроци који су довели до раскола. Такав сабор је био сазван 1170. године, за време цара Мануила I Комнена (1143—1180) и васељенског патријарха Михаила III (1170—1178). Папа Калист I је на сабор послао своје делегате. На жалост, и на овом сабору су учесници одмах заступали тако супротна мишљења, да је сабор распуштен не доневши никакве закључке. Учињен је још један узалудан покушај помирења на сабору у Риму, на Четвртом латеранском сабору 1215. године. Показало се да је јаз раскола, створен 1054. г., скоро непропустив и два дела Цркве су се све више удаљавали један од другог.

Учињена су још два покушаја помирења: на сабору у Лиону, 1274. г. и на сабору у Фиренци 1438—1439. год. Истина, на оба ова сабора донети су и потписани закључци, али су они остали празно слово на папиру, јер су били супротни исконском православном сазнању Цркве да су без вредности и неважеће одлуке, савези и „уније“ ако су донети или остварени издајом православне вере. О овим саборима ће бити речи другом приликом. Сабор у Фиренци је на Истоку назван „лажним сабором“, аналогно сличном сабору хиљаду година раније (448), који је у историју ушао као „разбојнички сабор“.

После фирентинског сабора настао је период вековног удаљавања и отуђивања, без контаката и дијалога. Византија је 1453. год. заједно са својим царем Константином XII Палеологом (1449—1453) издахнула на одбрамбеним зидинама Цариграда. Њени народи и Црква су утонули и таму ропства. Римска црква, где год је то могла и када је могла користила је прилику да потлачене духовно „ослободи“ позивајући их да преко „уније“ уђу у загрљај Рима. Све је ово тровало рану раскола, уместо да је лечи.

Званички дијалог између Источне и Западне цркве је обновљен тек почетком двадесетог века, у ери нових односа не само са Римом него и свеопштег дијалога међу различитим вероисповестима у оквиру Хришћанског екуменског (свесветског) покрета. Међутим, унија и унијати, којих се Рим не одриче као историјског греха прошлости — него у њима и даље види узор и модел помирења — још су једна препрека која баца сенку на искреност дијалога између католичанског (саборног) православља и римокатоличког католицизма.

Ј. О.

Историја конака манастира Каленића

(Наставак из прошлог броја)

На Малом конаку 1849. био је про-
труо кров, и зато је архимандрит
Јоаникије Нешковић 16. августа упу-
тио Архидијецезалној конзисторији
следећу молбу: „Потребно нам је по-
кривање Мањег конака, који је под
даском био па је даска почела тру-
нути, око 54 хиљаде ћерамида, која
ће коштати по 30 гроша хиљада овде,
а тако исто и за патосање соба у
истом конаку око једно 10 хиљада
цигли по 55 гроша хиљада, које ће,
и ћерамида и цигла, све преко 2 хи-
љаде гроша износити. Зато са овим
по Уредби доодимо искати дозвоље-
ње од предхвале Конзисторије“. По
овој молби је 30. августа донето ре-
шење, којим је тада дата дозвола
да се „кров Мањег конака“ и патос
соба „на основу потребе манастир-
ске“ могу урадити.²⁹⁾

Из молбе настојатеља Каленића
Теофила Поповића од 19. новембра
1850, упућене Попечитељству внутре-
њих дела, види се да је „пре 30 годи-
на“ био саграђен крај Каленића ду-
ћан, који је непрестано радио и Ма-
настир се приходом овог ползовао“,
а пре седам година био је саграђен
други на манастирском земљишту у
Превешти, пола сата хода од Кале-
нића, који је такође радио за њега.
Међутим, надлежни окружни начел-
них те године је био донео решење
којим се захтевало затварање старог
дућана, а само да нови у Превешти
може радити, с тим да аренда не
припада Каленићу већ Превешкој
општини. Ово решење је донето са
образложењем да не могу два дућа-
на бити тако близу један другом.
Због оваквог некорисног решења, на-
стојатељ је тражио да Попечитељ-
ство внутрењих дела поништи начел-
никову одлуку и својим решењем
забрани рад дућану у Превешти, а

дозволи рад старом дућану, који је
био од велике користи Каленићу и
оближњем народу, удаљеном од Кра-
љева 10, Крагујевца и Јагодине по 7,
а Трстеника, који је преко воде, 5—6
сати хода удаљености, па према томе
не може нанети штету овим варо-
шима. Настојатељ је својим молба-
ма од 5. и 18. новембра и 5. децем-
бра и.г. молио Архидијецезалну кон-
зисторију да интервенише у Попе-
читељству внутрењих дела, да Кале-
нић не лишава прихода од старог
дућана „који је 30 година уживао“.

Братство Каленића било је реши-
ло да добијене новце од писаније у
висини 1271 грош употреби „на је-
дан дућан с меаном старом близу
Манастира ипак подићи“, па је 14.
фебруара 1851. за то тражило дозво-
лу од Архидијецезалне конзисторије.
Из годишњег рачуна о приходима и
расходима, који је 2. новембра и.г.
поднет Архидијецезалној конзистори-
ји, види се да те године Каленић није
ништа „ново градио“, јер је имао
виши расход од прихода за 769 гро-
ша. Идуће године, 24. септембра, игу-
ман Теофило П. Мијушковић је ја-
вио Архидијецезалној конзисторији
„да Правитељство не може више да-
вати помоћ“ за поправку Цркве, већ
да то мора чинити братство, па је
одлучено да се 900 гроша утроши за

поправку свега оног што је „било фа-
лило на Цркви“.³⁰⁾

Игуман Теофило је 7. јуна 1854.
писао Архидијецезалној конзистори-
ји: „Господин епископ шабачки жели
употребити заоставше новце упоко-
јившег се у Шабцу брата нашег је-
ромонаха Николаја, састојећи се у
255 # ц., на зидање једног коначића
у М. Каленићу, пак макар к тому и
он што јошт додао. Но ми пак, при-
државајући се Уредбе, молимо пре-
честејшу Конзисторију да би нам
изволила на то и одобрење издати,
како би могли ове године понешто
и приправљати“. Конзисторија је на
ово 17. јуна одговорила: „Конзисто-
рија не налази да је совјестно зида-
њем непотребног зданија обремена-
вати Манастир и у будуће време из-
лишним трошковима око оправке, не-
го држи да би упутније било у том
Манастиру постојеће пространо зда-
није (Велики конак) за браство опра-
вити. Зато препоручује вашем пре-
подобију, да ваше мајсторе испитате
шта би свега стало да се тај посто-
јећи Конак добро и као што треба
оправи. Кад пошаљете Конзисторији
овај предрачун, можете узгред по-
слати и план тог коначића што сте
измислили правити, с назначенијем
колико би и тај коштао. И будући,

30) Исто.

Писмо каленићког игумана Јоаникија Нешковића, од 1. априла 1846. упућено
Архидијецезалној конзисторији

*Преподобној Архидијецезалној
Конзисторији*

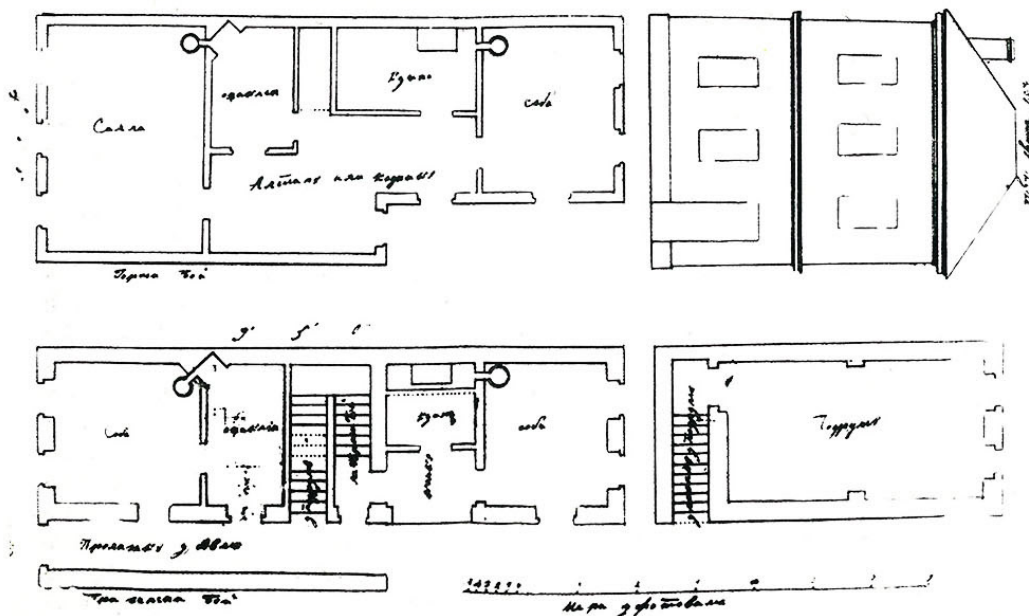
*Упошле смо молбу Преподобној Конзисторији ради
наш доволна дуборотъ оудачитъ Мортъ око цркве
продати које бити одъ оне стране то малогъ конака
у вонору, а то вонору одъ немоги стране киборной кук.
ту подъ старо мортъ, како одъ гроша киборной страни
кентъ а одъ западне стране киборной у велики конак, валико
ке валик киборной бити, а стари мортъ буди да с нас
вручи до токе оскати унутра дуборотъ те буди бити при
фрмла одъ земљи киборной високо а свакъ добити.*

*1. априла 1846.
и М. Каленићу*

*покорни
Игуманъ Каленићки
и Св. Архидијецезалне Конзист.
и Каленићки М. Каленић*

29) Патријаршијски архив. — Акта
о Каленићу.

План Малог конака

да тек после нашег известија на сва ова питања, следовати (ће) коначно решеније Конзисторије о овоме предмету; то нећете спремати другог материјала за грађевину осим онаквог који би се могао употребити било за једно или друго”.

Поводом оваквог става Конзисторије, игуман Теофило је 7. јула 1854. писао јој: „У смотрењу зидања коначића или поправке В. конака, ми не можемо овди близу, ни у Јагодини ни у Краљеву, наћи такве мајсторе који би шацовали колико би коштало да се овај Велики конак добро и као што треба оправи, а по одобрењу пречешњејше Конзисторије већ нам тишљери поправљају 2 собе, а баш најбоље да се поправи, то би, мислим, велика сума новаца отишла, које Манастир нема. А што се тиче новог коначића, по овде прукљученом плану, који опет желимо имати га, ни за тај не знамо шацовати, већ онај мајстор у Шабцу код г. епископа, који је и искицовао. Наше би с браством мјеније било, да би најбоље било да г. епископ шабачки с оним мајстором к нама дође, пак и један и други конак ошацују, и тек Конзисторији прави предрачун дамо, као што је г. епископ обећао још што новаца и додати, а најпосле ако би и мајстора послао, који би тај посао уредио”. Конзисторија је 24. јула и.г. одобрила братству да се обрати епископу шабачком Мелентију с молбом да пошаље „онога мајстора који је и сочинио план за нове ћелије”, да би „начинио прорачун и за оправке Стари ћелија и за зидање нови”.

Тек идуче године радило се на препокривању постојећих конака, Великог конака и Малог конака, а о подизању новог коначића нема ни речи да се спомиње. Тим поводом, игуман Теофило је 9. јануара 1855. писао Конзисторији архијерејезе београдске: „Сваке године по 200 гроша трошимо на препокривање Великог нашег конака, и по свим собама прокишњава, а због тога што је покривач одвише положит и клонуо. Договарајући се с братством како да се утврди и покрије, друкчије не може бити већ да се положити кров дигне, даском покрије, пак по даски ћерамидом, ако изволи пречешњејша Конзисторија дозволити”. У свом одговору, Конзисторија 22. јануара и.г. одговорила је да се измени „крив на ћелијама кад се не може иначе препредити прокишњавање”. После тога, братство Каленића је приход од писаније у суми 3.440 гроша решило да употреби „за Велики конак покрити даском па ћерамидом и препокрити Мали конак”, и остатак новца исплатити из других својих прихода. Са овим се сложила Конзисторија 18. априла 1855, нагласивши у решењу да се новци добијени од писаније могу употребити „на оправку и препокривање Великог конака”.³¹⁾ После тога, 1857, са новцем добијеном по смрти јеромонаха Никодима „сазида владика Јанићије подрум и

31) Исто.

на подруму Цркву у Прерадовцу на побрима каленићским”.³²⁾

Овај Велики конак је 30. маја 1911. сасвим уништио пожар,³³⁾ па га је Каленић, узевши у зајам новац, поново подигао. О томе сведочи следећи документ, који гласи:

„Њ. в. архијепископ београдски и митрополит Србије г. Димитрије износи Арх. сабору на одлуку предлог Беогр. дух. суда, бр. 4415. од 18. маја 1911. год. који моли да се ради подизања новог конака на месту изгорелог у М-р Каленићу, учини истом Манастиру позајмица у суми од 50.000 као зајам, који Манастир из свог богатог имања у остављеном року, у почестним отплатама, исплатио (би). Суд учтиво напомиње да каса Ман. Каленића има сада одприлике 10.000 дин. готовине, а од сада па у року за две године имао би да прикупи по уговорима 24.000 динара за продату гору, која би се сума увек употребљавала само на отплату позајмљене суме.

Разлог: По прочитању овог предлога Дух суда, Арх. сабор и сам са своје стране констатује, да стоји у истини представка Дух. суда, да (је) прека и неопходна потреба, да се у М-р Каленићу подигне нов Конак, пошто је стари изгорео. Али, како сума са којом Манастир располаже не достиже предрачунску суму за зидање новог Конака у суму од 30.000 динара, то се има учинити позајмица ове суме, и то из М-р Јошанице 5.000, Раванице 6.000, Витовнице 4.000 и Јагодинске цркве 15.000, свега 30.000. Ову суму ће бити дужан вратити М-р Каленић помен. црквама у року од 3 године са интересом 6%, о чему ће Дух. суд Епар. београдске водити строга рачуна.

У циљу овом, старешина М-р издаће законом прописану признаницу и са одобрењима надлежних власти, а чуваће се до коначне исплате дуга у каси Б. дух. суда. Новац потребан од позајмице старешина би примао преко Дух. суда у ратама, но тако да може изузимати од исте тек по утрошку садање готовине манастир (ске...).

Одлучује: Да под напред изложеним условима усваја поменути предлог Б. дух. суда, о чему известити

32) Таковац 11.

33) Правда 5. VI 1912.

Манастир Каленић: на снимку се виде и Мали и Велики конак — обе ове зграде су изгореле 1911. године; фотоснимак Луке Грбића (Јоким Вујић, Путешествије по Србији, Београд 1901, II, 148).

Дух. суд Епарх. београдске. Председник Архијер. сабора АЕМС Димитрије: чланови: ЕЖ Сава, ЕТ Мелентије, ЕШ Сергије, ЕН Доментијан, секретар: Драгољуб П. Радојевић³⁴⁾

Одбор за грађење Конака у Каленићу издао је 3. септембра 1911. „Оглас“, којим је позвао предузимаче да поднесу Духовном суду у Београд у што краћем року понуду и техничка документа и објашњења, да би се грађење Конака обавило у режији и изградња почела по могућности у јесен, чија предрачунска сума била би око 50.000 динара. На овај конкурс пријавили су се четири предузимача, тражећи суму од 34.411 до 55.000 динара. Најјевтинија је била понуда Пере Младеновића, грађевинара из Милуновца, који је 9. поднео детаљан предрачун.³⁵⁾

34) Патријаршијски архив. — Акта о Каленићу.

35) Архив Србије. — Мин. просвете и црквених послова 1911. (у несрећној грађи за ту годину).

Новоподигнути Велики конак био је готов средином 1912. Тада је Министарство просвете и црквених послова одредило Комисију у коју су били наименовани: митрополит Димитрије као председник, Стојан Новаковић, председник Српске академије наука, Љубомир Стојановић, члан Српске академије наука, Љубомир Ковачевић, секретар Српске академије наука, Андра Стефановић, професор Универзитета, Мнх. Рувидић, Милоје Васић, чувар Народног музеја, виши архитекат Петар Ј. Поповић, службеник Министарства грађевина, П. Бајаловић, доцент Универзитета, и представник Министарства црквених послова др Милан Пећанац, референт Црквеног одељења, која је констатовала да је за време пожара Великог конака изгорела и припрата Цркве Св. Богородице, која није била стародревна, већ ју је био дозидао владика Максим у првој половини XIX века. По наређењу Министарства просвете и црквених послова у току 1911. били су срушени остаци те дозида-

не припрате, и на тај начин Манастир је остао у оном облику у коме је био у почетку сазидао. Комисија је у Каленићу боравила два дана, и за то време није хтела да узме уобичајену дијурну-дневнице. Она је тада предложила да се првобитна Црква поврати у првобитно стање.³⁶⁾

На сачуваној „Споменици Каленића“, на спољној страни прве корице, стоји да се братство уселило 10. јула 1912. у обновљени нови Велики конак, и који је и сада очуван, у коме су између два рата извршене поправке и адаптације.

Састав горе споменуте Комисије, која је била 1912. у Каленићу, најбоље сведочи како је Држава гледала на овај српски споменик и колико се старала о његовој обнови и чувању, због чега је и подизан Велики конак у коме би могли пристojно живети они који овај споменик чувају за будућа поколења српског народа.

36) Правда 5. VI 1912.

Црква

СВЕТОГ САВЕ

у Сиоковцу

Одавно се указала потреба за подизањем цркве сиоковачке парохије, која се за све верске потребе служила храмом Светога Николе манастира Јошанице. Зато се, по манастиру Јошаници, сиоковачка парохија раније и звала јошаничка парохија.

Жеља парохијана села Сиоковца почела је да се остварује 1930. године када је добијено одобрење за изградњу цркве у Сиоковцу. Одобрење је затражио старешина манастира Јошанице, архимандрит Теодосије Тошић — Пироћанац, који је био тадашњи вршилац дужности пароха јошаничког (сиоковачког). Одобрење и благослов послао је тадашњи патријарх српски Димитрије. Међутим, свакако, из оправданих разлога, ове послужбе приступило тек после седам година, односно 1937. године.

Дана 20. фебруара 1937. одржан је народни сабор у Сиоковцу на којем је изабран управни, надзорни и грађевински одбор за изградњу цркве, а изабрани су највиђенији људи који су уживали опште поверење народа.

Црква Светога Саве у Сиоковцу, спомен-храм изгинулим ратницима у I светском рату — житељима села Сиоковца; изграђена је 1937—38. год.

За председника грађевинско-управног одбора изабран је архимандрит Теодосије — старешина манастира Јошанице, а за секретара и благајника Станко Лазаревић, парох јошанички.

На овом народном сабору донета је одлука о месту изградње цркве и одлучено је да то буде место звано „Пољана“, које је било одређено још 1930. године, „јер је то место врло подесно, јакво не постоји у целом срезу и у многим местима у земљи“, каже се у записнику седнице од 1937. године.

Такође је одлучено да велики добротвори буду они који приложе од 2.000 динара па навише, добротвори од 1.000 — 2.000 динара, а остали да буду приложници.

На седници од 9. маја 1937. године, донета је одлука да црква у Сиоковцу буде спомен-црква изгинулим ратницима у I светском рату — житељима села Сиоковца — а да буде посвећена првом српском просветитељу и учитељу Светоме Сави.

Пошто је добијено и ново одобрење за изградњу цркве у Сиоковцу од ондашњег патријарха српског Варнаве, приступило се, месеца септембра 1937. године, зидарским радовима — које је изводио мајстор Стаменко Стефановић из села Клисуре, срез Босиљградски. Већ крајем 1937. године са зидањем се стигло до крова, а наредне 1938. настављени су преостали радови.

Црква је изграђена у извесној мери као копија цркве Лазарице у Крушевцу.

Лимарске радове је урадио лимар Стаменко Миладиновић из Јагодине.

Звона је израдио звоноливац Живко Бурић, који је од три звона најмање поклатио цркви за здравље своје породице.

Иконостас, архијерејски сто, богослужбене књиге и утвари богослужбени предмети су из продавнице Николе Ивковића из Новог Сада.

Сви радови на цркви завршени су месеца октобра 1938. године, а за време патријарха српског Гаврила.

Иако је црква у Сиоковцу била завршена 1938. године, није пропојала све до 1942. када је одобрење и благослов, да се може служити Света литургија у још неосвећеној цркви, дао митрополит Јосиф, чувар српског патријаршког престола, јер је, у то време, патријарх српски Гаврило био у немачком заточеништву. И прва служба Божија служена је на празник Три Јерарха 1942. године.

На освећење цркве чекало се доста дуго, све до 10. маја 1959. године, када је тај свети чин извршио тадашњи епископ шумадијски Валеријан. Тога дана код цркве у Сиоковцу се искупило мноштво народа, који је молитвено учествовао у овом ретком духовном слављу. После службе Божије у порти је настало народно славље.

Свештеници сиоковачке парохије били су:

Станко Лазаревић	1937 — 1947. г.
(за чије време је црква грађена);	
Миливоје Павловић	1948 — 1959. г.
(за његово време црква је освећена);	
Љубивоје Жикић	1960 — 1970. г.
Драган Мишић	1970 — 1973. г.
Радован Ракић	1973 — 1978. г.
Ненад Савић	1978 — садаш.
парох сиоковачки.	

Дана 11. маја 1986. године, у Недељу Антипасхе — Томину, учинио је канонску посету Сиоковцу Преосвећени епископ Сава и служио у храму Светога Саве, уз саслужење протојереја Милутина Петровића, архијерејског намесника беличког, протојереја Радосава Мијатовића, архијерејског намесника левачког, јеромонаха Макарија (Аврамовић), старешине манастира Јошанице, јереја Радована Ракића, пароха јагодинског и бакона Зарија Божовића из Крагујевца.

Свечани дочек Архијереја, који је долазио из манастира Јошанице, био је у 9 часова изјутра. Мноштво народа са радощју, уз звуке звона, дочекало је драгог госта, кога је кратком поздравном речи поздравио испред храма надлежни парох, изразивши радост како својих парохијана тако и своју. Одмах затим је отпочела Света архијерејска литургија, а народ је цркву испунио до последњег места.

На Литургији су певале монахиње манастира Гринчарице, Јошанице и игуманија Евпраксија из САД. То је био посебан доживљај за овај народ, који нема тако често прилику да учествује на архијерејском богослужењу, и да чује милозвучно појање монахиња.

У току Свете литургије присутном народу Божијем обратио се Преосвећени епископ Сава пригодном беседом, коју је народ са великом пажњом саслушао. У својој проповеди Преосвећени владика је позвао народ да чува своју веру, да у што већем броју долазе и молитвено учествују што чешће служби Божијој, водећи такође и више бриге о васпитању своје деце у православној вери.

После Литургије и послужења у парохијском дому, приступило се заједничкој трпези љубави. Здравницу је, на крају, подигао епископ Сава захваливши свима на лепом дочеку. А у 14 часова, уз звуке звона, средачно је испраћен од домаћина и кренуо за манастир Јошаницу, да би одакле истога дана наставио пут, и поподне, у 16 часова, осветио темеље новог храма Светога великомученика Георгија на гробљу у Светозареву, јер је стари гробљански храм, као што је нашим читаоцима познато, недавно изгорео у пожару.

(Из Летописа цркве у Сиоковцу)

НОВА КЊИГА

Др Љубомир Дурковић — Јакшић

ПЛАТОН ЈОВАНОВИЋ ЕПИСКОП БАЊАЛУЧКИ

ПОВОДОМ ЧЕТРДЕСЕТПЕТОГОДИШЊИЦЕ СТРАДАЊА од усташа, бањалучког епископа **Платона Јовановића**, изашла је књига о овоме мучнику, коју је написао проф. др Љубомир Дурковић — Јакшић, а објавила је Издавачка установа Српске православне епархије шумадијске „Каленић“ у Крагујевцу.

У овој књизи је приказан живот и рад епископа Платона од рођења 1874. до страдања 1941. године: његово порекло из Херцеговине, школовање, службовање у државним и црквеним установама, учествовање у ратовима, књижевни рад и, на крају страдање од усташа, на чије тражење није хтео да напусти своју паству и оде из Бањалучке.

Епископ бањалучки **Платон Јовановић** је један у низу српских архијереја, који су 1941. године страдали у усташкој тзв. Независној Држави Хрватској. Осим епископа Платона тада су зверски убијени још и дабробосански (сарајевски) митрополит **Петар Зимоњић** и горњокарловачки

епископ **Сава Трлајић** (из Карловца). Усташе су протерали загребачког митрополита **Доситеја Васића**, који се никада више није знатније опоравио од тешких понижавања и злостављања које је тада претрпео у Загребу (упокојио се 1945.) Прогнали су, такође, и захумскохерцеговачког (мостарског) епископа др **Николаја Јокановића** и (упокојио се 1943.) и зворничкотузланског епископа др **Нектарија Круља** (из Тузле).

Државна комисија за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача, у свом извештају од 17. децембра 1945. године, најбоље је приказала под каквим је страхотама од усташа убијен епископ **Платон**, само зато што је Србин и православцац.

Према томе извештају, адвокат из Бањалучке др **Виктор Гутић** је дошао са немачким трупима 15. априла 1941. године за тзв. стожерника за Босанску Крајину, са седиштем у Бањалуци. Он је већ 19. априла издао наредбу којом су Срби стављени ван закона, а 23. и.м. наредио је да се они у року од пет дана сви иселе са територије тзв. НД Хрватске, а ако то не учине да се силом протерају. Том приликом је пустио крилатицу: „Беж’ те, псине, преко Дрине“. Када је 25. априла и. г. код њега дошао прота **Мачкић** ради интервенције, одговорио му је: „Ово је бич Божји за вас Србе!“ После тога, по Гутићевом наређењу, ухапшени су 5 маја епископ **Платон** и прота **Душан Суботић**, и исте ноћи убијени и бачени у Врбас. Када су свештеници **Саво** и **Петар Рађеновић** дошли да се распитају за судбину епископа **Платона**, Гутић им је рекао: „Нема шта да ме питате, нити ћу ја шта вама одговорити. Ово је срце Хрватске, а срце треба очистити од отрова. Ви сте тај отров“ (Саопштења о злочинима окупатора и њихових помагача бр. 66—93, Београд 1946, 771—781).

У овој књизи проф. др Дурковић — Јакшић изнео је детаље о страдању епископа **Платона**.

Књига се може набавити код издавача по цени од 800.— нових динара.

У Крагујевцу свечано представљена

Споменица

„Фрушкогорски манастири“

Дана 24. јуна о. г. у Епархијском центру у Крагујевцу, свечано је представљена јавности Споменица „Фрушкогорски манастири“, а која је изашла у издању удружених издавача: „Друштво историчара уметности“ из Београда и „Каленић“ — издавачке установе Епархије шумадијске из Крагујевца.

Промоцији су присуствовали, поред Његовог Преосвештенства епископа шумадијског господина др Саве, као домаћина, и представници Друштва историчара уметности, као и Њихова Преосвештенства епископи жички господин Стефан и сремски господин Василије, проф. др Дурковић — Јакшић затим представници друштвено-просветних и културних институција, као и свештенство града Крагујевца и околине.

У 18 часова, у дворани Епархијског центра у Крагујевцу, скуп је отворио и присутне поздравио епископ шумадијски господин др Сава и изложио судбину и садашње стање фрушкогорских манастира, који од рата до данас чекају на обнову, и у којима из дана у дан пропада непропењиво благо наше духовне и материјалне културе.

У име „Друштва историчара уметности“ из Београда говорио је проф. Миодраг Јовановић, а на крају и сам

аутор проф. Војислав Матић, износећи огромне заслуге епископа Саве и издавачке делатности „Каленић“, који су допринели да ово врло значајно научно дело угледа свет и буде представљено широј јавности.

За ову изузетну свечаност штампане су посебне позивнице које су биле упућене следећим установама и друштвено-политичким и културним радницима: СИЗ-културе Крагујевац; Комисији за верске односе; Народном музеју Крагујевац; Комитету за друштвене делатности Крагујевац; ОК ССРН Крагујевац — Комисији за културу; Архиву Шумадије и Поморавља; Спомен-парку 21. октобар; Народној библиотеци „Вук Караџић“ Крагујевац; Заводу за заштиту споменика културе у Крагујевцу, Краљеву и Светозареву; Регионалном СИЗ за науку; Музеју Завода „Црвена Застава“; Културно-просветној заједници Краг.; Позоришту „Јоаким Вујић“; Центру за културу „Душан Петровић Шане — Топола; Редакцији органа „Светлост“ Краг.; СИЗ за културу — Рача, Рековац, Кнић, Топола, Баточина и Аранђеловац.

На крају посетиоци су разгледали изложбу свих издања издавачке установе епархије шумадијске „Каленић“, и били угошћени на традиционални начин.

Из епархијског летописа

СВЕТА ТРОЈИЦА —
СЛАВА СТАРЕ ЦРКВЕ
У КРАГУЈЕВЦУ

На први дан Духова Преосвећени епископ Сава служио је Свету архијерејску Литургију у Саборном храму, а у 12 часова пререзао је, у дворани Епархијског центра, славски колач члановима Православне хришћанске народне заједнице и честитао им славу.

На други дан Духова Преосвећени је служио у Старој цркви, о храмовној слави ове светиње, где је у 8,15 часова на улазу порте и у литији свечано дочекан од стране побожних Крагујевчана.

У току Литургије, на малом входу, Епископ Сава је свештеника Миодрага Костадиновића, пароха јагњинског, произвео у чин протојереја. На крају службе Божије Владика је одржао духовну проповед присутном народу, и позвао га да Духа Светога у себи никада не гаси.

На крају је извршена литија, која се зауставила код записа, где је Епископ прочитао молитву и извршио чин резања славског колача, а потом дуго кропио освећеном водом присутни народ Божији.

У Епархијском центру у Крагујевцу, 24. јуна о. г. за време свечаног представљања јавности Споменице „Фрушкогорски манастири“

КРАГУЈЕВЧАНИ ПОХОДИЛИ ФРУШКОГОРСКЕ МАНАСТИРЕ И ЈАСЕНОВАЦ

Благословом Његовог Преосвештенства епископа шумадијског господина др Саве, дана 6. јула о. г. испред Старе цркве, а по одржаном молебну, кренуо је аутобус верника у обилазак фрушкогорских манастира, уз благослов надлежног епископа сремског господина Василија.

После обиласка већине фрушкогорских манастира, где смо наишли на велику љубазност свих, ражалостило нас је стање у коме се налазе, а посебно стање манастира Раковца.

У вечерњим сатима стигли смо у Сремске Карловце, посетивши Саборну цркву, о чијем историјату нам је тако дивно говорио старешина цркве, а затим смо прешли у Богословију светог Арсенија где смо били љубазно примљени од стране г. ректора Младомира Тодоровића, и у њој коначили.

Рано изјутра наставили смо пут за Јасеновац да бисмо стигли на храмовну славу новоподигнутог храма Св. Јована — који је посвећен успоми Јасеновачких новомученика — и узели учешћа у богослужењу.

Овде нас је дочекао надлежни епископ славонски господин Лукијан са свештенством и народом.

Високи гости присуствују представљању књиге „Фрушкогорски манастири“ у Епархијском центру у Крагујевцу

Владика Сава са свештеницима и вернима — пред црквом Светог великомученика Теодора Тирона у селу Великим Пчелицама — после Духовске вечерње и освећења темеља новог звоника, који ће бити у саставу постојеће цркве.

После Свете литургије, литије и резања славског колача са Преосвећеним епископом Лукијаном посетили смо гробље јасеновачких жртава, поклонили им се и учинили помен за покој њихових душа. Затим смо посетили музеј и гледали филм о страдањима Јасеновачких новомученика. У поподневним часовима опростили смо се од домаћих, захваливши им се на срдачном гостопримству и наставили пут за Крагујевац, носећи многобројне утиске са овога поклоничког пута.

ОСВЕЋЕЊЕ ТЕМЕЉА ЗА НОВИ ЗВОНИК У ВЕЛИКИМ ПЧЕЛИЦАМА

Ове године, у кратком временском раздобљу, епископ шумадијски господин др Сава служио је два пута у храму Св. великомученика Теодора Тирона у селу Великим Пчелицама, код Крагујевца. Први пут о храмовној слави, а други пут на Духове, када је одслужио Духовско вечерње у 18,00 часова, уз саслужење три свештеника и Бакона. Благољепије службе Божије употпуњено је певањем двојице свештеника из епископове пратње и двојицом богослова, питомца наше епархије.

Одмах после вечерње Преосвећени епископ Сава осветио је темеље за нови звоник, који ће бити у саставу постојеће цркве. По завршетку чинодојства Епископ је многобројном народу Божијем одржао беседу у којој је, поред осталог, изразио наду да ће побожни и вредни народ великопчеличке парохије, уз помоћ Божију, предвођен својим предузимљивим парохом јеромонахом Георгијем, успети да за две године — када ће бити сто година од постанка овога храма — сагради и опреми звоник за освећење како би било двоструко славље. Такву жељу свога Архипастира сви су поздравили и обећали да ће све учинити да тако и буде. Потом је епископ Сава све присутне понаособ благословио и поделио пригодне иконице.

Свештеник Радован Чанчаревић

Изашао је из затвора

Драган Степковић, студент теологије

Обавештавамо читаоце листа „Каленић“ да је Драган Степковић, студент Богословског факултета Српске православне цркве у Београду, изишао из затвора на дан св. великомученика Пантелејмона 9. августа 1986. године, после издржане пуне казне затвора у трајању од 22 месеца.

Драгану је, да подсетимо, за време његовог редовног војног рока у Сарајеву, судио Војни суд по члану 133 став 1. КЗ СФРЈ и својом пресудом I К бр. 13/1984. од 19. марта изрекао казну затвора у трајању од 34 месеца.

Врховни војни суд у Београду, као другостепени суд, „узео је у разматрање одлуку о изреченој казни и нашао да је оптуженом требало изрећи блажу казну затвора од оне коју је изрекао првостепени суд, па је пресуду преиначио у том делу и оптуженом изрекао казну затвора у трајању од 22 месеца. Опредељујући се за ову казну овај суд је имао у виду да је првостепени суд утврђеним олакшавајућим околностима дао мањи значај од оног који оне стварно имају. Наиме, оптужени је млад човек — у време извршења дела имао је тек 20 година... Осим тога он је за време одслужења војног рока савесно извршавао своје војничке обавезе, показујући при томе солидно залагање и правилан однос према ЈНА у целини. Имајући то у виду, као и да до сада није осуђиван, овај суд је оптуженом изрекао казну као и у изреци пресуде... посебно да ће на оптуженог васпитно деловати да више не чини кривична дела и другима служити за поуку“. II К бр. 288/84).

Свети архијерејски синод Српске православне цркве, на челу са Његовом Светошћу патријархом српским господином Германом, упутио је апел САС СПЦ Бр. 650/зап. 185 од 4. априла 1985. године у Београду, поводом Драгановог случаја, за ублажење казне, али до дана данашњег Свети синод СПЦ није био удостојен одговора.

Драган се овим путем захваљује свима онима који су се молили за њега и који су га, за време издржавања казне, посетили, као и онима који су то хтели али им није било дозвољено.

УПОКОЈИО СЕ У ГОСПОДУ

✠ Монах Мисаило

ИЗ М. БЛАГОВЕШТЕЊА

Дана 9. јула о. г. после краће болести, упокојио је у Господу монах Мисаило, сабрат манастира Благовештења рудничког.

Чин монашког опела је извршен 11. јула; на њему су узели учешћа 8 свештеника и један ђакон, уз присуство већег броја поштоваоца монаха Мисаила.

Од покојника се, у име присутних, опростио протојереј Драгослав М. Степковић, архијерејски намесник крагујевачки.

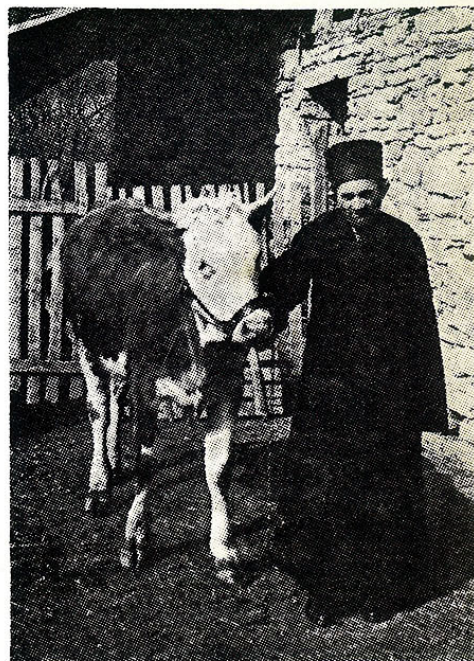
Сахрана је обављена на старом манастирском гробљу, а по жељи покојника.

Отац Мисаило је рођен 1913. године у Македонији. Као 25-годишњи младић, припадник исламске вероисповести, тешко оболи и дође у манастир Пречисте (у Македонији), у жељи да му се овде читају молитве за оздрављење. После чудесног оздрављења проведе извесно време у манастиру, а затим се врати кући. Доживевши поново обољење, врати се у манастир, и, по својој жељи, буде крштен добивши име Атанасије, са жељом да заувек остане у манастиру и цео свој живот посвети Богу.

Када су монахиње манастира Пречисте 1945. године прешле из Македоније и дошле у манастир Благовештење код Страгара, да мукотрпно обнове ову ратом порушену и поплаћену светињу, кроз кратко време дође овамо и монах Азарије (доцније Мисаило). Овде је са сестринством неуморно радио на обнови манастира Благовештења, у коме је провео преко 40 година свога подвига (ревновања у монашким врлинама).

Сви који су долазили у Благовештење и у додир са овим ретким монахом, брзо су се духовно зближавали са њим, јер је о. Мисаило, својом дечје безазленом душом, освајао свакога. Ко год је посетио манастир Благовештење, одмах би га овај врли монах питао за име (не говорећи му зашто) и тако га уврстио у дуги низ имена на својим многобројним, излизаним бројаницама, и за све њих се потом молио идући крај бесловесног и безазленог стада по обронцима планине Рудника, више манастира Благовештења.

Његовим одласком много је духовно осиромашило манастир Благо-

Монах Мисаило (1913—1986) из манастира Благовештења код Страгара. „Идући за стадом за све се молио“.

вештење, и сви поштоваоци и поклонице ове светиње, за које се неуморно молио о. Мисаило.

Нека му је вечан помен и блажен покој у Небеском Царству.

о. Д. М. С.

Каленић ГОДИНА VIII
47(5/1986)

издаје Српска православна епархија шумадијска.

Издаје шест пута годишње.

Уређује одбор. Главни и одговорни уредник:

Драгослав Степковић

Уредништво и администрација:

„Каленић“, Маршала Тита 67,
34000 Крагујевац
Телефон: 034/32-642

Текући рачун: „Каленић“
издавачка установа Епархије
шумадијске. Број жиро-рачуна
61700-620-16-80691-14-62-00684-1

Број девизног рачуна: 12-62-25641-1
Југобанка — Крагујевац

Штампа: РО „Сава Мухић“,
Земун, Маршала Тита 46—48

Тираж: 12.000 примерака

Цена: 50,00 динара примерак

Годишња претплата 300,00.— д. а
за иностранство: 12 ам. долара.